

GÖTEBORGS UNIVERSITET

*Relationellt lärarskap -
att möta unika barn i matematikundervisningen*

Oslo 14-15 november 2017

Ann-Louise Ljungblad
Universitetslektor, Göteborgs universitet

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Syftet är att empiriskt utforska lärare-elevrelationer i undervisning

Studien undersöker hur lärarens gensvar tar sig uttryck i interpersonell kommunikation med elever, ansikte mot ansikte, i situerad undervisning.

- Hur framträder lärarnas gensvar i interpersonell kommunikation med eleverna?
- Vilka dilemman blir synliga i lärarnas interpersonella kommunikation?
- Vilket relationellt språkbruk framträder när lärarna ger uttryck för vad det innebär att vara och verka som lärare?

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Mätningens tidevarv

- Man talar om utbildning med fokus på den pedagogiska processens effektivitet.
- Lärare måste hantera och dokumentera allt fler omdömen, prov och betyg.

Kvalitativa värden som inte fångas i en tid av ständiga mätningar.

Läraren står dagligen inför svåra och oberäkneliga situationer.

Med respekt för yrkets komplexitet söker studien efter ny kunskap om hur lärare kan möta unika elever i olika undervisningssituationer.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

"Det levda livet i klassrummet!"

- I dessa undervisningsmiljöer är relationen avslappnad och trygg.
- Tillitsfulla och respektfulla relationer.
- Samstämmigt mönster i alla klassrum.
- Ungdomarna lyfter vikten av en lärare-elevrelation som består av *förtroende, tillit* och *respekt*, där man som elev blir bemött som den person man är.
- Deltagande elever upplever dessa kvalitéer i sina relationer till lärarna.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Barnkonventionen
(UD, 2006)

- Barns rättigheter att i undervisning ingå i demokratiska relationer.
- Barns rätt till undervisning med respekt för varje unikt barn och barnets rätt att möta undervisning som möjliggör deras potential (UNICEF, 2007).

Avhandlingen utforskar möjligheter och hinder för barn att ingå i demokratiska undervisningsrelationer, demokratisk i bemärkelsen att få framträda som **unik person**.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Inklusion och – det oberäkneliga

- Inklusion kan förstås som social rättvisa (Haug, 1998).
- Demokratisk tanke om vilket samhälle vi önskar leva i och utveckla (Nilholm, 2006).
- Inklusion kan ses som själva kärnvärdet i demokrati (Biesta, 2011).

Biesta lyfter fram behovet av en annan sorts inklusion, *det oberäkneliga*, där en person inte exkluderas från en befintlig ordning.

"Don't count me in!"
Nykomlingen är redan där...

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

PeRL –
Pedagogiskt Relationellt
Lärarskap

Det är människor och inte
Människan som lever på jorden.
En pluralistisk värld med unika
människor
Hannah Arendt

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ett relationellt perspektiv inom relationell pedagogik

Teoretiska källor som karakteriseras som relationella i bemärkelsen att de baseras på idén om människan som relationell varelse och om undervisning som relationsprocesser.

- Säfström (2005),
- Biesta (2006),
- von Wright (2000),
- Lövlie (2007a)
- Aspelin och Persson (2011).

Intersubjektivitetsfilosofisk tradition med klassiska relationella filosofer såsom Levinas, Arendt och Buber.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Mellanrummet

"Vi är vana att tänka oss att hemligheten hos den andra, det unika, det som gör skillnad mellan mig och dig, ligger inneboende i oss.
Men det relationella perspektivet vänder upp och ned på den föreställningen, och säger att det unika, det finns inte i en annan utan det framträder i mötet *melan* människor."

(von Wright, 2002, s. 14)

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Takt

(Lövlie, 2007)

Lövlies *takt* grundar sig på estetiska erfarenheter.

- Lärarna improviserar i nuet och söker finna balansen.
- Läraren hinner inte alltid reflektera utan känner med sina sinnen om det blir en obalans.
- I nuet framträder lärarens takt som en föjsamhet - ett gensvar som kan fångas i en blick, en kommentar, en rörelse, en gest och en rytm.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Situerad undervisning – intryck från fältarbetet

- Fyra olika lärare med skilda personligheter.
- Deras undervisning tar sig skilda uttryck.
- Lärarna utformar sina klassrumsmiljöer på varierande sätt.
- Lärarna har hittat sitt eget sätt att undervisa.

Lärarnas personligheter kan inte förklara vad som kännetecknar hur de relaterar.

(jfr Fibæk Laursen, 2004).

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Undervisningsrelationen – ett dubbelt ansvar

Ansvar i relationen och för relationen.

1. Ett vuxenansvar för kvaliteten i relationsprocessen.
2. Ett pedagogiskt ansvar för undervisningsinnehållet.

Relationen får inte utvecklas till en privat relation utan måste vara en undervisningsrelation.

Det är en smal balansgång och det är lätt att göra fel som lärare.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Undervisningens sociala och relationella drag

- En varm och tillåtande atmosfär mellan lärare och elever.
- Lärarna visar *tilltro till elevens potential* och intresserar sig för varje elev.
- Mångfald och olikheter utgör grunden för undervisningen.
- Lärarna är öppna och toleranta.
- De skapar och upprätthåller nära relationer till eleverna.
- Det tar tid och kraft att skapa en undervisningsrelation.

Relationen utgör grunden för det gemensamma arbetet.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Mikroanalys

Pedagogisk takt

- Taktens oberäknelighet
- Kontakt
- Taktfullhet

Hållning

- Att möta det oberäkneliga
- Ansvarsfulla överväganden
- Nyfikenhet
- Vägvisare

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Läraren söker kontakt

Läraren är följsam och förstående för elevens behov.

Läraren skapar och upprätthåller *kontakt* med eleven.

Läraren hanterar och löser upp dilemmasituationer i *improviserade taktbyten*,
– *en oberäknelig takt*.

Lärarens takt kan liknas vid en följsam *musikalisk improvisation*.

Eleven vågar ställa sina frågor och tala med sin egen röst.

Elevens meningsskapande drivs framåt.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Taktfullhet

När väl en kontakt och en relation skapats krävs det likväl av läraren en ständig taktfull balansgång i undervisningen.

- Känna in elevens behov - stundtals varje sekund.
- Lärarens takt måste förstås utifrån vilken elevrelation läraren är involverad i.
- Läraren skapar en unik relation till varje elev.

Pedagogisk taktfullhet kan vara av särskild vikt för enskilda elever i *sårbara livssituationer*.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Relationellt är det ingen skillnad!

Resultatet visar hur
lärares gensvar och elevers sätt att svara an
tar sig liknande uttryck

– oavsett ålder, olika nivåer eller skilda skolformer.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

*Hållning –
Att möta det oberäkneliga*

"Allt kan hända och det gör det!"

- När *det oberäkneliga* framträder skärps alla sinnen i en subtil stund av tvekan.
- Därefter söker läraren bekräfta elevens tankar och stödjer nya vägar att utforska.

En *tolerant och icke-värderande hållning*
där det nya som elever frambringar
tas emot och kan passera in i dialogen.

En pedagogisk hållning där lärarna utvecklat
en *hög beredskap* att möta *det oberäkneliga*.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Ansvarsfulla överväganden

- Situerade överväganden och val som improviseras i nuet.
- Sker stundtals varje sekund.
- Genom valen existerar också lärarens ansvar.

Resultatet synliggör en *ansvarshållning* där lärarna tar ansvar
för både innehållet och för relationsprocessens kvalitet.

Eleverna blir *inte bärare* av undervisningens svårigheter!

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Nyfikenhet

- Läraren söker förstå *Vem* eleven är.
- Lärarens nyfikenhet visar sig som en stund av förväntan
– att vänta in det eleven vill ge uttryck för.
- Det gör det möjligt för det unika hos eleven att framträda.

En pedagogisk hållning som skapar rum för
elevens intellektuella frihet i nuet.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik
www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Vägvisare

- En pedagogisk hållning utan krav på särskild prestation, lärare och elev kan vara i nuet.
- Läraren som person möter eleven som person.
- *Tillitsfulla erbjudanden*, läraren ställer frågor och lyssnar på vilka vägar eleven önskar pröva.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det oberäkneliga - ett relationellt alternativ

- Ledarskap och lärarskap kan inte enkelt jämföras.
- Framtiden kan inte evidensbaseras.

Mötet i nuet med unika barn kan inte evidensbaseras!

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Utvidga didaktikens frågor med relationella frågor

- *Varför* – skapa möjligheter för elever att tala med sina unika röster.
- *Var* – mellanrummet mellan lärare och elev, ansikte mot ansikte.
- *När* – ögonblickets svar i nuet.
- *Hur* – pedagogisk taktfullhet.

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det oberäkneliga – ett relationellt alternativ

<i>Att stå i relation</i>	<i>Autonom</i>
<i>I/</i>	<i>Jag</i>
<i>Möten</i>	<i>Bemöta</i>
<i>Hållning</i>	<i>Förhållningsatt</i>
<i>Skapar relationer</i>	<i>Bygger relationer</i>
<i>Horisontell relation</i>	<i>Vertikal relation</i>
<i>Förvandling av ordningen</i>	<i>Förhandling av ordningen</i>
<i>Ofärdig...</i>	<i>Metod</i>

Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se

 GÖTEBORGS UNIVERSITET

Slutligen...

En fasett av etik som kan skildras som *– levd etik*,
i det att lärarna i mötet med annanhet och skillnad aktivt svarar an.

Lärarens pedagogiska takt i en ansvarshållning
kan skapa möjligheter för elever
att ingå i demokratiska undervisningsrelationer.

 Institutionen för pedagogik och specialpedagogik

www.gu.se